

Toespraak burgemeester Haan bij Holocaustherdenking, zondag 26 januari 2020 op de Markt in Maassluis

Geachte dames en heren, jongens en meisjes,

Het doet mij als burgemeester van Maassluis heel veel dat er zoveel mensen hier op de Markt zijn om stil te staan bij de slachtoffers van de Holocaust.

I am deeply moved that family members of Jozeph, Jetje and Beppie van Gelderen and two grandchildren of Abraham and Rosa Coltof are present here today. Some ties can never be broken, even by war. I would like to welcome you with all my heart here in Maassluis.

Dames en heren, het is een vreemde gewaarwording om hier op de Markt te staan tijdens deze Holocaustherdenking. Want het décor hier is bijna onveranderd sinds de oorlog. En ik denk dan aan drie dikke vriendinnen: Beppie van Gelderen, Miep Vrij en Truus Verhagen. In 1940 zijn het echte bakvissen, ze gaan uit, maken lol, hebben vriendjes. Het moet een spannende tijd voor hen zijn geweest. Volwassen worden, het leven ontdekken en dromen van hun toekomst. Als die jonge meiden van toen hier nu zouden rondlopen, dan hadden ze alles nog kunnen terugvinden. Het huis van Abraham en Rosa Coltof op de Noordvliet 69, het oude politiebureau hier recht tegenover en de slagerij van de familie Van Gelderen op de Markt 1, waarin nu een ijszaak zit, en de apotheek van Vrij op de Markt 19. Drie gewone Hollandse meisjes. Ja, Beppie is joods, nou en? „We voelden ons zorgeloos - genieten van vriendschap en plezier van het samenzijn,” herinnerde Miep zich na de oorlog. „Bep was altijd bij ons. We hadden veel ruimte, en onze ouders waren altijd aan het werk in de winkel. Bep vierde Kerstmis met ons, niet het religieuze deel, maar die gezellige avonden rond de kerstboom. Ze vond het geweldig, en wij ook.”

Dan breekt op vrijdag 10 mei 1940 de oorlog uit. Grote paniek, vooral onder de joodse Nederlanders. De familie Van Gelderen krijgt de kans om te ontsnappen met een vissersboot via IJmuiden. Maar de ouders van Beppie besluiten in Maassluis te blijven. Het zal wel meevallen, zullen ze misschien hebben gedacht.

En die eerste maanden na de bezetting lijkt het ook mee te vallen. De Duitsers proberen zich van hun beste kant te laten zien, de vrees dat alle joden direct worden opgepakt komt niet uit. Maar dan volgen sluipenderwijs de eerste anti-joodse maatregelen: vanaf september 1941 worden joodse kinderen geweerd van openbare scholen, vanaf oktober mogen joden geen lid meer zijn van niet-joodse verenigingen en zo gaat het maar door.

Vanaf 5 juli 1942 volgen de eerste oproepen voor joden voor deportatie. Miep kan een onderduikadres voor de familie Van Gelderen regelen in Schiedam. Ze zorgt zelfs voor een vals persoonsbewijs voor haar vriendin en Miep oefent wekenlang met Bep om haar nieuwe identiteit in te studeren. Maar Bep en haar ouders willen bij elkaar blijven en het plan gaat uiteindelijk niet door.

„Natuurlijk, niemand van ons toen wist wat we nu allemaal weten,” schreef Miep jaren later. „Maar ik heb er veel slapeloze nachten van gehad en ik voelde me schuldig: ‘Waarom hebben we haar niet gedwongen om te gaan?’ Tijdens de verschrikkelijke dagen die volgden, zouden onze families bijna elke avond samen doorbrengen: soms bij ons thuis, maar meestal bij hen. We speelden eindeloos

Monopoly in de kamer met uitzicht op de Markt. Ondanks alles was Beps vader nog heel vrolijk, en we genoten van het samenzijn.”

Op zondag 18 oktober 1942 komt de politie. Beide joodse echtparen –Coltof en Van Gelderen- worden opgepakt. Bep zelf is dan bij Miep op bezoek, hier op de Markt 19. Miep Vrij herinnerde zich: „Ze kwamen naar ons huis om Beppie te krijgen. De politie gaf toestemming om wat kleding te halen, mijn moeder en ik hebben bij hen thuis geholpen met inpakken. Ik krijg kippenvel als ik eraan terugdenk, het brengt al die schuldgevoelens weer terug.”

„We keerden terug naar het politiebureau. Na veel smeken, mocht Bep die avond bij ons thuis slapen, ik herinner me dat we elkaars handen hebben vastgehouden. De volgende ochtend, na het ontbijt, gingen we samen naar het station, ik mocht met hen mee tot Rotterdam. De familie Coltof en Bep en haar ouders vertrokken allemaal op dezelfde dag. We namen afscheid, Bep en ik omhelsden elkaar strak, en ik geloof dat we allebei op dat moment wisten dat het een afscheid voor altijd zou zijn. Ik zal nooit de woorden van de heer Van Gelderen vergeten: ‘We gaan naar onze nieuwe toekomst’.”

Via de Hollandse Schouwburg in Amsterdam komen de twee joodse Maassluise families op donderdag 22 oktober 1942 in Westerbork terecht. Een dag later moeten ze al op transport. De trein met Jetje van Gelderen-Hamburg, Beppie van Gelderen, Abraham Coltof en Rosa Coltof-Kan komt op maandag 26 oktober 1942 aan in Auschwitz. Ze worden allemaal direct na aankomst naar de gaskamers gebracht, ze moeten zich uitkleden en worden vermoord.

Jozeph van Gelderen leeft dan nog, hij moest 80 kilometer vóór Auschwitz bij het plaatsje Cosel uit de trein stappen, samen met 169 andere mannen om dwangarbeid te doen. Hij overlijdt op 29 december 1942 in Königshütte, volgens de administratie aan ‘longontsteking’.

Niemand van de twee Maassluise families komt dus na de bevrijding terug. In de bewaard gebleven woorden van Miep Vrij die een paar jaar geleden is overleden: „ Onze families waren met elkaar verbonden, en Bep was een deel van ons. Haar ingelijst portret hangt aan mijn muur, samen met mijn vader en moeder, mijn broer, mijn twee echtgenoten en mijn twee zonen. Ik zal haar altijd herinneren, samen met al diegenen die in de buurt en dierbaar waren voor mij.”

Samen met al diegenen die in de buurt en dierbaar waren, voor ons.